

Steeds meer vakleerkrachten op basisscholen

Zowel in groep 1-2 als in groep 3-8 is de inzet van vakleerkrachten voor bewegingsonderwijs ten opzichte van 2017 aanzienlijk gestegen. Inmiddels zette in 2020/2021 in totaal 77 procent van de basisscholen vakleerkrachten in voor (een deel van) het bewegingsonderwijs in groep 3-8 en 44 procent voor bewegingsonderwijs in groep 1-2.

| Tekst Sofie Vrieswijk, Jorien Slot en Jo Lucassen

De it blijkt uit onderzoek van het Mulier Instituut naar bewegingsonderwijs en sport in het primair onderwijs in 2020/2021. Deze 2-meting biedt over een breed front zicht op de actuele organisatie en waardering van bewegingsonderwijs en sport op school. Omdat er in 2013 en 2017 respectievelijk een 0- en een 1-meting zijn uitgevoerd, is het mogelijk om veranderingen in de situatie tussen 2021 en de jaren daarvoor te zien. In dit artikel bespreken we de belangrijkste ontwikkelingen en bijbehorende aanbevelingen uit de 2-meting.

De inzet van vakleerkrachten bewegingsonderwijs neemt toe

Het bewegingsonderwijs in het primair onderwijs staat al een aantal jaar in de belangstelling van beleid en politiek, vanwege toenemende zorgen over het tekort aan beweging en de afnemende motorische vaardigheden van kinderen (Anselma et al., 2020; Timmermans et al., 2017). Zo werd in 2018 gepleit voor meer inzet van vakleerkrachten in het rapport 'Plezier in bewegen' van de Nederlandse Sportraad, de Onderwijsraad en de Raad voor

Volksgezondheid en Samenleving (RVS). Ook in het Nationaal Sportakkoord komt het belang van voldoende en kwalitatief goed bewegingsonderwijs ter sprake, en het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) stelt binnen het gesloten werkdrukakkoord middelen beschikbaar aan scholen om vakleerkrachten bewegingsonderwijs in te zetten (Ministerie van OCW, 2021). Recentelijk stond de inzet van vakleerkrachten nogmaals in de politieke schijnwerpers vanwege een pleidooi van Jac Orië waarin hij zijn zorgen uitte over de fysieke achteruitgang van kinderen (Tol, 2021).

Deze aandacht lijkt in de praktijk zijn vruchten af te werpen. Zowel in groep 1-2 als in groep 3-8 is de inzet van vakleerkrachten voor bewegingsonderwijs gestegen ten opzichte van 2017 (figuur 1). In groep 1-2 is de grootste stijging te zien in de inzet van een combinatie van vak- en groepsleerkrachten (van 14% naar 31%). In groep 3-8 is de grootste stijging zichtbaar in het volledig door vakleerkrachten gegeven bewegingsonderwijs (van 27% naar 44%). Voor een kwart van de lessen bewegingsonderwijs in groep 3-8 (24%) wordt nog enkel een groepsleerkracht ingezet.

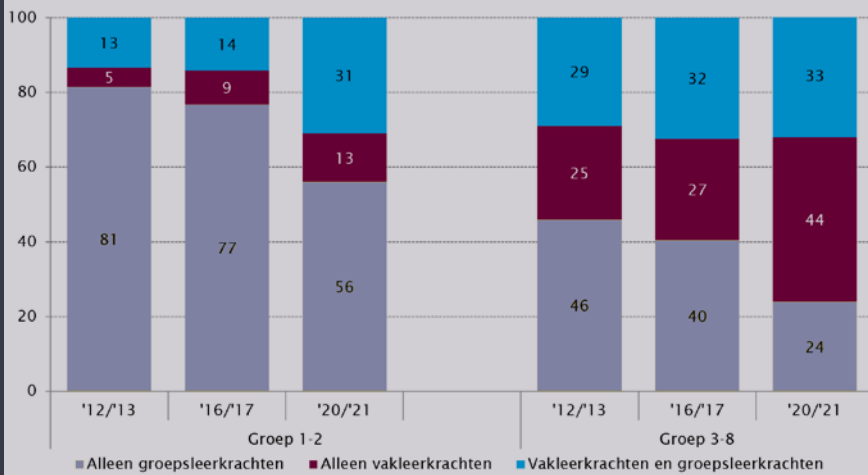
De helft van de basisscholen is nog niet klaar voor de wettelijke norm in 2023

In februari 2020 is een wetsvoorstel aangenomen dat inhoudt dat vanaf 2023 op iedere basisschool minimaal twee lessen (van 45 minuten) per week bewegingsonderwijs moet worden gegeven in alle schooljaren (Kamerstukken II, 2020). De meeste schoolleiders geven aan op de hoogte te zijn van deze wetwijziging (83%) en zijn het eens met deze wettelijke verplichting (84%). In het schooljaar 2020/2021 bood ongeveer drie kwart van de scholen in groep 3-8 minimaal 90 minuten bewegingsonderwijs aan (74%). Toch ligt het aandeel scholen dat in dit schooljaar al aan de wettelijke verplichting voldeed lager (53%),

Vakleerkracht aan het woord

Figuur 1 Overzicht inzet groeps- en vakleerkrachten voor bewegingsonderwijs op groepsniveau in 2012/2013 (n=1.083), 2016/2017 (n=788) en 2020/2021 (n=839, in procenten)

Bron: Mulier Instituut, Monitor bewegingsonderwijs en sport in het primair onderwijs, 2013, 2017 en 2021.

om twee redenen: 1) er zijn scholen die één les van 90 minuten aanbieden en daarmee niet aan de eis van twee aparte lessen voldoen; 2) sommige scholen bieden wel in minimaal één groep, maar niet in alle groepen, minimaal twee lessen per week aan.

Scholen hebben tot 2023 om het bewegingsonderwijs volgens de wet te organiseren, maar één op de vijf schoolleiders geeft aan dat voldoen aan deze norm niet haalbaar is. De meest genoemde redenen zijn te weinig accommodatie (58%) en een te vol lesrooster (48%). Om nu al ondersteuning te bieden aan deze scholen heeft het ministerie van OCW een subsidieregeling *Impuls en Innovatie Bewegingsonderwijs* opgezet. Met deze subsidie kunnen scholen een procesbegeleider aanstellen die samen met de school de plannen ontwikkelt om de verplichte twee uren te halen. Begin 2022 (februari) volgt mogelijk een nieuwe subsidieronde (Ministerie van OCW, 2021).

Om het accommodatiegebrek op te lossen kunnen scholen verder kijken dan alleen de gymzaal/sporthal voor het geven van bewegingsonderwijs. In het afgelopen schooljaar is bewegingsonderwijs buiten toegenomen ten opzichte van 2017. Van een

sportveld wordt zowel vaker incidenteel (van 43% naar 54%, niet in figuur) als structureel (van 9% naar 13%) gebruikgemaakt, en van een openbaar speelplein/grasveld vaker structureel (van 19% naar 22%). Het onderling delen van (succes)verhalen tussen vakleerkrachten bewegingsonderwijs, bijvoorbeeld van samenwerkingen met sportverenigingen, zou als inspiratie kunnen dienen. Ook kunnen scholen met de gemeente in gesprek gaan

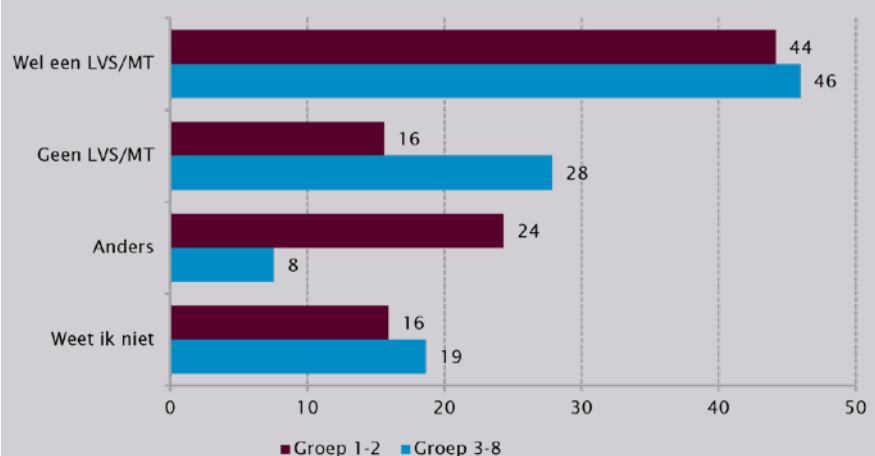
over accommodatiegebrek, om samen te kijken waar kansen liggen om aan de wet te gaan voldoen.

Ook een te vol lesrooster vormt volgens schoolleiders een belemmering om meer bewegingsonderwijs aan te bieden. De werkdrukmiddelen zouden kunnen worden ingezet, bijvoorbeeld door vakleerkrachten in te zetten en zo groepsleerkrachten te ontlasten.

Steeds meer scholen gebruiken een leerlingvolgsysteem of motorische test voor bewegingsonderwijs

In totaal gebruikt 79 procent van de scholen een leerlingvolgsysteem (LVS) of een motorische test (MT) in groep 1-2 en/of groep 3-8. Daarvan doet 61 procent dit in groep 1-2 en 53 procent in groep 3-8 (figuur 2). Door een LVS of MT kan een school het niveau van leerlingen op het gebied van motorische vaardigheden bepalen en hun vorderingen bijhouden. Vervolgens kunnen lessen worden aangepast op het niveau van een kind. 44 procent van de schoolleiders geeft aan dat op hun school extra ondersteuning is voor kinderen met een motorische achterstand. Die ondersteuning bestaat voornamelijk uit Motorische Remedial Teaching (MRT, 36%). Dat is bijna twee keer zoveel als in 2017 (20%). Op scholen met alleen vakleerkrachten wordt MRT significant vaker aangeboden (42%) dan op scholen waar alleen groepsleerkrachten staan (26%).

Figuur 2 Gebruik van leerlingvolgsysteem (LVS) en/of motorische test (MT) bij groep 1-2 en groep 3-8 (in procenten, n=839, meerdere antwoorden mogelijk)

Bron: Mulier Instituut, Monitor bewegingsonderwijs en sport in het primair onderwijs, 2021.

Tactiele hulp

Inmiddels gebruikt een groot deel van de scholen dus een leerlingvolgsysteem voor bewegingsonderwijs, maar idealiter gebruiken alle scholen een LVS en/of MT. Dit is in lijn met de ambities van het Nationaal Sportakkoord, waarin inzet op de motorische ontwikkeling van kinderen een belangrijk punt is. Om te bepalen welk LVS of welke MT het best past bij een school, kan de school meer informatie vinden in het rapport van het Mulier Instituut over verschillende meetinstrumenten voor het bewegingsonderwijs (De Jonge et al., 2020).

Kansen voor een dynamische schooldag

Nagenoeg alle schoolleiders zijn van mening dat de school een rol speelt in het stimuleren van een actieve (en gezonde) leefstijl bij de leerlingen (95%). Deze aandacht neemt op een aantal fronten toe. Zo passen de meeste scholen bewegend leren (in meer of mindere mate) toe (87%), zijn er meer samenwerkingen met sportverenigingen (90% ten opzichte van 81% in 2017) en heeft twee derde van de scholen het schoolplein openbaar

toegankelijk gemaakt (67%). Op andere fronten is nog winst te behalen, zoals in het opzetten van een naschools beweegaanbod en in het samenwerken met de buitenschoolse opvang daarbij.

De vakleerkracht bewegingsonderwijs kan een rol spelen in het onder de aandacht brengen en implementeren van bewegen op school. Hierbij is het allereerst van belang dat de leerkracht ruimte en/of tijd krijgt om hierop in te zetten, wat bijvoorbeeld mogelijk kan worden gemaakt via de subsidieregeling Impuls en Innovatie Bewegingsonderwijs. Er liggen voor de vakleerkracht kansen om bewegementen in de schooldag te integreren en op deze manier de schooldag dynamischer te maken. Dit kan bijvoorbeeld door bewegen tijdens/tussen de lessen door en door naschools sporten beweegaanbod. Lees voor inspiratie over de dynamische schooldag een eerder artikel in de KVLO: 'Het effect van bewegementen op school' (Janssen et al., 2021). Voor (ondersteuning in) de uitvoering van deze initiatieven zouden buurtsportcoaches en sportverenigingen benaderd kunnen

worden. Ook liggen er kansen in het contact met de gemeente.

Kansen voor inzet van de vakleerkracht

Sinds 2017 zijn op een aantal fronten positieve ontwikkelingen zichtbaar, maar er is ook nog ruimte voor verbetering. Vakleerkrachten worden steeds meer ingezet voor bewegingsonderwijs, maar nog lang niet op alle scholen. Gezien de waarde van een vakleerkracht blijft (politieke) aandacht nodig om de inzet komende jaren verder te doen toenemen en op elke school vakleerkrachten in te zetten. Er liggen voor de vakleerkrachten bewegingsonderwijs nog kansen op het gebied van het verhogen van het aantal minuten bewegingsonderwijs (voor 2023), het gebruiken van een leerlingvolgsysteem tijdens de lessen bewegingsonderwijs en het stimuleren van een gezonde/dynamische schooldag.

Verantwoording

De uitkomsten van de 2-meting in 2021 zijn gebaseerd op de antwoorden van 839 schoolleiders van scholen in het primair onderwijs. Eerdere metingen vonden plaats in 2012/2013 (0-meting) en 2016/2017 (1-meting), waardoor op een aantal punten ontwikkelingen in kaart gebracht kunnen worden. ●

Bronnen

Scan de QR-code voor de bronnen

Contact

s.vrieswijk@mulierinstituut.nl

Sofie Vreeswijk is junior onderzoeker bij het Mulier Instituut

Jorien Slot is onderzoeker bij het Mulier Instituut

Jo Lucassen is senior onderzoeker bij het Mulier Instituut en gedetacheerd als kennismanager bij KVLO

Foto's

Anita Riemersma

Kernwoorden

vakleerkrachten, lesurennorm, leerlingvolgsysteem, motorische test, bewegingsonderwijs